Egyenlő választójog, állami semlegesség, tisztességes eljárás

Szakmai követelmények a választási anyagi- és eljárásjog reformjához

Szerzők: Dr. Döbrentey Dániel és Dr. Mécs János, a TASZ Közéleti Részvételi Program jogász munkatársai

Magyar Péter miniszterelnök és más kormánypárti politikusok úgy nyilatkoztak, hogy a kormány szándéka új választási szabályozás megalkotása; a miniszterelnök szerint 2030-ig kerülne erre sor. A TASZ üdvözli ezt a szándékot, hiszen, ahogy arra számos jelentésünkben és egyéb anyagainkban rámutattunk, a hatályos anyagi és eljárásjogi szabályozás több ponton sérti a választójog egyenlőségének elvét, nem garantálja a választási kampányok során megkövetelt állami semlegességet, és aláássa a tisztességes eljárás garanciáit, így az új szabályozás megalkotása szükségszerű.

A kapcsolódó jogalkotásnak átláthatónak, nyíltnak, inkluzívnak és demokratikusnak kell lennie, amelynek során figyelembe kell venni a Velencei Bizottság, az EBESZ/ODIHR ajánlásait, továbbá a mértékadó európai alapjogvédő fórumok korábbi, kapcsolódó döntéseit.

Az alábbiakban összegyűjtöttünk tizenhárom súlyos problémát, amelyekhez megoldási javaslatokat is megfogalmaztunk. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a TASZ jogvédő szervezet, amelynek célja az alapjogok érvényesülésének előmozdítása. A javaslatainkat is ilyen szempontból fogalmaztuk meg, ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lennének egyéb, a demokrácia működése szempontjából orvosolandó problémák. Emellett jogvédő szerepünkből fakadóan a megoldási javaslatoknál is az alkotmányos keretek és alapjogi minimumsztenderdek rögzítésére törekedtünk, nem pedig konkrét szakpolitikai javaslatok megfogalmazására.

1. Az országgyűlési választási rendszer súlyos aránytalansága és annak hatása az alkotmányos rendszerre

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

A hatályos választási jogi környezetben könnyű kétharmados többséget szerezni az országgyűlési választásokon: 2014 óta valamennyi országgyűlési választáson (azaz négy alkalommal) kétharmados többséget szerzett a győztes úgy, hogy két esetben még a szavazatok abszolút többségét sem érte el. A kétharmados többség megszerzése az egész alkotmányos rendszer destabilizálásának veszélyét is magában hordozza, hiszen ezen többség birtokában érdemi, intézményi vagy eljárási természetű ellensúly nem korlátozza az alkotmányozó és törvényhozó hatalom mozgásterét. Ez többek között az alapjogvédelmi szervek (például Alkotmánybíróság, ombudsman) megszállásához vezet, amelynek eredménye az alapjogvédelem szintjének drasztikus csökkenése.

A kétharmados többség relatíve könnyű elérhetőségének elsődleges okai a következők:

- az egyéni választókerületi ág túlzott dominanciája (a képviselők többsége, 106 fő egyéni jelöltként kerül az Országgyűlésbe);
- az ehhez kapcsolódó győzteskompenzáció intézménye;
- valamint az a tény, hogy a listás kompenzációs mechanizmus csak részben tudja ellensúlyozni az egyéni ágat.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

A választási rendszer arányosságának mértéke, az arányosság megteremtésének eszközei alkotmányosan nyitott kérdések. Az azonban kijelenthető, hogy a jelenlegi aránytalanság mérséklendő és mérsékelhető. A szabályozásnak elejét kell vennie annak, hogy a szavazatok nem különösebben jelentős többségét megszerző politikai erő szerezzen egyedül olyan minősített többséget az Országgyűlésben, amellyel az alkotmányos-törvényi keretek visszaélésszerűen módosíthatóak és az intézmények kiüresíthetőek.

Ez elérhető számos módon, így például a győzteskompenzáció eltörlésével; a listás kompenzációs mechanizmus erősítésével; az egyéni ág eltörlésével. A szűk értelemben vett választási rendszer átalakításán kívül a hatalommegosztás garanciarendszerének erősítése elérhető más intézményi megoldásokkal is, ezért a választott megoldás igazolásának erőssége függ a tágabb közjogi kontextustól.

2. Társadalmi egyeztetés nélkül zajló, pártpolitikai érdekeket szolgáló jogalkotás a választási jogszabályok terén

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

A jelenleg hatályos választási jogszabályok megalkotása és azok módosítása egyetlen esetben sem a politikai konszenzus kialakítására törekvő, széles körű társadalmi és politikai egyeztetésen alapuló folyamatban történt. A 2014 és 2024 között lezajlott módosítások egyike során sem vonta be a kormánypárti parlamenti többség a jogalkotásba érdemi módon az ellenzéki pártokat; a független szakértők, a civil társadalom véleményét is figyelmen kívül hagyták. A jogalkotást kísérő társadalmi diskurzus nem volt érdemi hatással a jogalkotásra, emellett a javaslatok elégtelenül voltak indokolva. A jogalkotás visszatérően és kizárólagosan a korábban kormányzó párt aktuális pártérdekei mentén zajlott, ami aláásta a választási joganyag stabilitását, integritását és végső soron a választások intézményébe vetett közbizalmat.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

Meg kell teremteni a széles körű politikai és társadalmi részvételen, valamint a politikai konszenzus keresésén alapuló jogalkotás eljárási és intézményi kereteit, amelyben az egypárti részvétel nem elégséges. A jogalkotás során minél több szereplő bevonása szükséges már a koncepció kidolgozásának szakaszában.

Az erős demokratikus legitimáció megteremtése érdekében minden módosítást érdemi, részletes és megfelelően kommunikált indokolással szükséges bevezetni. A módosítás indokolásának kellően konkrét, tényalapú érveket kell felsorakoztatnia, nem maradhat teljesen absztrakt szinten.

3. Az országgyűlési választásokon alkalmazott nemzetiségi választási rendszer sérti az Emberi Jogok Európai Egyezményét

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

Az országgyűlési képviselők választása során alkalmazott nemzetiségi választási rendszer súlyosan alapjogsértő, és az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) szerint is sérti az Emberi Jogok Európai Egyezményét. Az EJEB a Bakirdzi és E. C. kontra Magyarország ügyekben (ügyszámok: 49636/14 és 65678/14) megállapította, hogy a hatályos szabályozás nem biztosít valódi választási lehetőséget, nem garantálja a szavazás titkosságát, valamint a 13-ból 11 nemzetiség számára matematikailag lehetetlenné teszi a mandátumszerzést, ezért a szabályozás egyezménysértő.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

Az állam hajtsa végre az EJEB ítéleteit, figyelembe véve az abban leírt szempontokat. A végrehajtás, a jogalkotási folyamat során figyelemmel kell lenni a választásokhoz kapcsolódó jogszabályok megalkotása és módosítása során elvárt követelményekre (ld. előző pont).

Tartalmilag az ítélet több módon végrehajtható, azzal, hogy figyelemmel kell lenni az érdemi nemzetiségi képviselet és az egyenlő választójog konfliktusára. Álláspontunk szerint a kedvezményes kvóta az egyenlő választójog sérelme nélkül nem csökkenthető tovább. A mérlegelhető lehetőségek közé tartozik annak biztosítása, hogy a nemzetiségi választópolgárok akár a szavazás napján, a szavazóhelyiségben is eldönthessék, hogy melyik ágon szeretnének szavazni – ehhez olyan módszert kell találni, amely kizárja a többes szavazat leadását.

Szintén mérlegelhető a kedvezményes képviselői mandátum eltörlése, vagyis az, ha a nemzetiségek képviselete és érdekérvényesítése nem választott képviselő útján történik. Ez történhet akár a nemzetiségi szószóló intézményén keresztül, akár a szószólói hatáskörök bővítése mellett (például a nemzetiségeket közvetlenül érintő kérdésekben vétójog gyakorlása).

4. A választójog egyenlőségének sérelme – választókerületi határok, külföldön szavazás eltérő szabályai, kiszolgáltatott élethelyzet nyomán

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

A választójog egyenlősége számos ponton sérül a magyar jogrendszerben és politikai-szociális kontextusban.

- Az országgyűlési egyéni választókerületek aránytalanságának problémája a mai napig fennáll, ezáltal egyes választópolgárok szavazata kisebb, másoké nagyobb súllyal jelenik meg.
- Az országgyűlési választások (és országos népszavazások) során a szavazás napján külföldön tartózkodó választópolgárok közötti, igazolhatatlan különbségtétel áll fenn a joggyakorlás módja kapcsán: a magyarországi lakcímmel rendelkezők külképviseleten, míg a magyarországi lakcímmel nem rendelkezők levélben szavazhatnak. Ezáltal extrém, akár a választójogtól megfosztottság szintjéig fokozódó különbség jön létre köztük a választójog gyakorolhatósága kapcsán, ugyanis a külképviseleti szavazás egyes választópolgárokra ésszerűtlen és adott élethelyzetben teljesíthetetlen terhet ró.
- A választójog egyenlősége kapcsán szükséges szólni azokról is, akik zárt intézményben vagy betegséggel élve akadályoztatottak a szavazatuk leadásában: számukra a választójog gyakorlása

fizikai okoknál fogva nehezített, és csak mozgóurnával tudnak szavazni. A TASZ tapasztalatai szerint minden választás alkalmával vannak olyanok, akikhez kapacitásbeli okokból nem tudják kiszállítani a mozgóurnát, és így nem tudják gyakorolni választójogukat, vagy akik azért nem tudnak szavazni, mert a szavazás napja előtt másik választókerületbe kerültek egészségügyi intézménybe.

– Választópolgárok tömegei nem tudják szabadon, saját politikai preferenciáiknak megfelelően gyakorolni választójogukat, mert kiszolgáltatott helyzetükkel visszaélve nyomást gyakorolnak rájuk, és jogellenesen befolyásolják döntésüket.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

Szükséges a választókerületi határok felülvizsgálata széles körű politikai és szakmai egyeztetésen alapuló eljárásban, rendszeres időközönként, független szakértők részvételével. A felülvizsgálat legyen kellően indokolva, derüljenek ki a döntés szempontjai és az összes felmerült alternatíva. A jogalkotó revideálja a választókerületi határokra vonatkozó hatályos szabályokat, különös tekintettel a megyehatároknak a választókerületi határok meghatározása során játszott, korlátozó szerepére. Biztosítani kell, hogy a választókerületek közötti, az egyenlő választójog követelményét sértő aránytalanságokat jogilag meghatározott határidőn belül megszüntessék. E határidőt a jogalkotónak törvényben kell rögzítenie, vagy az Alkotmánybíróságnak kell az alkotmányos követelményekből levezetnie. A szabályozásnak meg kell akadályoznia, hogy egymást követő választásokat is alkotmányellenes választókerületi beosztás alapján tartsanak meg.

A jogalkotó szüntesse meg a külföldön tartózkodó választópolgárok közötti, igazolhatatlan különbségtételt olyan joggyakorlási megoldással, amely kellően egyszerű, ugyanakkor biztonságos is.

A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, amelynek segítségével szükséges kapacitás áll rendelkezésre valamennyi mozgóurna-igénylés teljesítésére.

Az állami intézmények tegyenek lépéseket a választójog szabad gyakorlását is veszélyeztető, rendszerszintű kiszolgáltatottság felszámolása érdekében.

5. Magyarország megsérti a CRPD-egyezményt a gondnokság alatt álló személyek egy részének választójogból való kizárásával

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

A CRPD-egyezmény 29. cikke értelmében jogellenes és diszkriminatív számos fogyatékossággal élő személy választójogtól való megfosztása pusztán azon az alapon, hogy gondnokság alatt állnak. A gondnokság jogintézménye arra hivatott, hogy a gondnokság alatt álló emberek érdekeit védje. A választójogtól való megfosztás semmilyen értelemben nem védi az érintett személyek jogait. Ennek ellenére a gondnokság alatt álló emberek jelenleg is megfoszthatóak Magyarországon a választójoguk gyakorlásától, és a gyakorlatban általában meg is fosztják őket ettől.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

A jogalkotónak – Magyarország nemzetközi kötelezettségvállalásait tiszteletben tartva – meg kell szüntetnie a gondnokság alatt álló személyek bíróság általi választójog-korlátozásának lehetőségét, és meg kell teremtenie annak kereteit, hogy a választójog gyakorlásából már kizárt gondnokság alatt álló személyek esetében haladéktalanul felülvizsgálhatóak legyenek ezek a döntések.

Emellett elengedhetetlen, hogy a választáshoz kapcsolódó eljárások, létesítmények és tájékoztatások a különböző fogyatékossággal élő személyek számára hozzáférhetőek és értelmezhetőek legyenek. Az akadálymentes szavazóhelyiségek és az akadálymentesítést szolgáló technikai eszközök (pl. könnyen érthető választási értesítő, Braille-szavazósablon) biztosítása mellett fontos, hogy a szavazás során egy általuk választott személy legyen a fogyatékossággal élő választópolgárok segítségére.

6. Az állami semlegesség hiánya a választási kampányokban

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

2010 után a jogszabályi és politikai környezet módszeresen felszámolta a választási kampányok során megkövetelt állami semlegességet, ami a jogállamiságot sértő állapot. Ennek nyomán állami szervek formálisan jogszerűen folytattak a korábbi kormánypártokat segítő, tartalmilag kampánytevékenységnek minősülő, jellemzően kommunikációs tevékenységet állami erőforrások (anyagi erőforrások, munkaerő, adatbázisok) felhasználásával. Ezzel az állami intézmények, a kormány mint a végrehajtó hatalom általános szerve és a kormánypárt közötti különbségek fokozatosan elmosódtak.

A gyakorlatban erre a választási eljárásról szóló törvény (Ve.) 142. §-ának utolsó fordulata és az azt értelmező választási bizottsági és alkotmánybírósági, valamint részben bírósági gyakorlat ad lehetőséget. Ez a jogszabályhely egy fikciót hoz létre, amelynek értelmében – egyebek mellett – a helyi önkormányzatok és más állami szervek jogszabályban meghatározott feladatuk során végzett tevékenysége nem minősül kampánytevékenységnek.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

A jogszabálynak biztosítania kell, hogy az állami és önkormányzati szervek a választási kampány során tiszteletben tartsák a politikai semlegesség követelményét, és ne használhassák fel közhatalmi jogosítványaikat, valamint a rendelkezésükre álló erőforrásokat a választási verseny valamely szereplőjének támogatására. A szabályozásnak és a jogorvoslati rendszernek biztosítania kell az e követelményt sértő magatartások hatékony vizsgálatát és szankcionálását.

Ezt a célt a Ve. 142. § utolsó fordulatának hatályon kívül helyezésével lehet a legegyszerűbben elérni, emellett szükséges a választási eljárás alapelveinek (különösen a jelöltek és a jelölő szervezetek közötti esélyegyenlőség, valamint a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelve) megfelelő, alkotmánykonform értelmezése is a jogalkalmazók által.

7. A választások tisztaságát felügyelő intézményrendszer átpolitizáltsága

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

A választások törvényességéért, továbbá a kampányköltések ellenőrzéséért felelős szervek egy része jogállása következtében kevésbé jogi, inkább politikai alapú döntéseket hoz. A szervek közül kiemelendőek a választási bizottságok, amelyek tagjainak ki- és megválasztási folyamata, annak szempontjai nem transzparensek, és személyükről politikai testületek döntenek. Szintén érintett intézmények az Alkotmánybíróság, a Kúria, valamint az Állami Számvevőszék.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

Az intézményi függetlenség helyreállítása a választások tisztaságának biztosítása terén kulcsszerepet játszó szervezetek esetében. Az intézményi függetlenség helyreállításának első lépcsőjeként szükséges, hogy az intézmények vezetőinek, továbbá a testületek tagjainak ki- és megválasztása transzparens módon történjen, és olyan személyek kerüljenek e testületekbe, akik el is akarják látni az adott szerv alkotmányos funkcióját; erre vonatkozóan pedig szakmai előéletük, valamint a nyilvánosság által megismerhető vállalásaik, elképzeléseik a közvélemény számára biztosítékul szolgálnak.

8. A választáshoz kapcsolódó jogorvoslatok jelenlegi formájukban nem töltik be a funkciójukat

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

A Ve. szerinti választási jogorvoslatok és a visszaéléseket kezelő más eljárások (pl. büntetőeljárások) jelenleg nem hatékonyak, azok nyomán jogsértések tömege marad következmények nélkül. A választásokhoz kapcsolódó bűncselekmények elkövetésének megelőzése a bűnüldözés számára nem volt prioritás a korábbi választásokon. A választásokhoz kapcsolódó büntetőeljárások felderítés hiányában ritkán indulnak.

A választási jogorvoslatok magas belépési küszöbbel zajló, erősen formakötött, rugalmatlan eljárások, amelyek megindítására rövid határidő áll rendelkezésre. Az érintettség szűk értelmezése miatt a választópolgárok csak korlátozottan tudják igénybe venni a választási jogorvoslatokat. Fellebbezés, bírósági felülvizsgálati kérelem és alkotmányjogi panasz benyújtása a gyakorlatban szinte kizárólag jelöltek és jelölő szervezetek számára lehetséges. A bírósági felülvizsgálati kérelem benyújtása jogi képviselethez kötött, ami a speciális és szenzitív területre, valamint a rendkívül rövid határidőre tekintettel érdemi jogérvényesítési akadály.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

A választási jogorvoslatok belépési küszöbének csökkentése, formakötöttségének enyhítése. A választási bizottságok számára annak lehetővé tétele, hogy jelentéktelen alaki hibáktól szenvedő beadványokat érdemben elbírálhassák. Az érintettség törvényi szabályát felül kell vizsgálni, lehetővé téve a jogalkalmazóknak egy megengedőbb érintettségi feltételrendszer kidolgozását. A felülvizsgálat során kötelező jogi képviselet fenntartása esetén az állami jogi segítségnyújtó szolgálat gondoskodjon kompetens és időszerű jogi segítség meglétéről a választópolgárok számára.

Az államnak biztosítania kell a választásokhoz kapcsolódó bűncselekmények hatékony megelőzését, felderítését és üldözését. Ennek érdekében gondoskodnia kell arról, hogy a bűnüldöző szervek megfelelő szakmai felkészültséggel és kapacitással rendelkezzenek a választási visszaélések sajátosságainak felismeréséhez és kezeléséhez.

9. A jelenlegi ajánlási rendszer által okozott problémák: adatvédelmi visszaélések és ál-jelöltek

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

A hatályos szabályozás lehetővé teszi, hogy a választópolgár a választókerületében induló egyéni képviselőjelöltek akár mindegyikét ajánlásával támogassa. Ez a rendszer hívta életre azon jelölteket (és jelölő szervezeteket), amelyek valódi képviseleti ambíciókkal nem rendelkeznek, a népakarat kialakításában és kinyilvánításában nem akarnak részt venni, választási indulásuk oka az állami kampánytámogatás megszerzése. Az ilyen jelöltek adatvédelmi visszaélések révén, a választópolgárok tudtán kívül és akaratuk ellenére használják fel azok adatait annak érdekében, hogy azokat az ajánlóíveken feltüntetve jelöltként nyilvántartásba vetethessék magukat. Bár valódi képviseleti ambíciókkal rendelkező jelöltek is követhetnek el adatvédelmi visszaéléseket, erre elsősorban a többes ajánlás jelenlegi módja miatt van lehetőségük.

A jelöltállítás során a mai napig rendszeresek a visszaélések a választópolgárok adataival, amelyek nyomán társadalmi támogatottsággal nem rendelkező ál-jelöltek is nyilvántartásba tudják magukat vetetni. Az ál-jelöltek indulása torzíthatja a választópolgári akaratot, és költségvetési károkat is okozhat.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

A jogalkotónak olyan ajánlási rendszert kell kialakítania, amely hatékony garanciákat biztosít a választópolgárok személyes adataival való visszaélésekkel szemben, és megakadályozza, hogy a választópolgárok tudta és akarata nélkül, valós társadalmi támogatottság hiányában lehessen jelöltként nyilvántartásba kerülni. A szabályozásnak egyúttal biztosítania kell az ajánlás lehetőségének széles körű hozzáférhetőségét, és figyelemmel kell lennie a jelöltek és a választópolgárok közötti közvetlen kapcsolattartás demokratikus jelentőségére.

10. A levélszavazás rendszerének a választás tisztaságát aláásó hiányosságai

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

A levélszavazás egyes szabályai súlyosan sértik a választások tisztaságát; a sérelem olyan mértékű, ami a levélszavazás jogintézményével kapcsolatos közbizalmat aláássa. Ezen szabályok közül kiemelendő a levélben szavazók névjegyzékére vonatkozó rendelkezés, miszerint a névjegyzékbe vétel tíz évre szól, amely automatikusan megújul érvényes szavazási irat visszaküldése esetén. A külföldön elhunyt választópolgárokra a magyar népességnyilvántartás nem lát rá, ami visszaélési lehetőségeket teremt.

A levélszavazás során nem garantálható, hogy a levélben szavazó választópolgárra nem gyakorolnak nyomást a szavazólap kitöltése közben, ahogy az sem, hogy a szavazata – annak tartalma szerint, vagy egyáltalán – célba ér. Ennek oka, hogy a levélcsomagok továbbítását nem csak az egyetemes postai szolgáltató, hanem bárki végezheti, és a szavazat érvényességének nem feltétele az eredeti boríték használata sem.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

A levélszavazást érintő, a választás tisztaságát aláásó rendelkezések azonnali módosítása. Ha a jogalkotó a levélszavazás megtartása mellett dönt, vagy más távolról szavazási rendszert vezet be, annak szabályozását úgy kell módosítani vagy megalkotni, hogy az megfelelő garanciákat biztosítson a névjegyzék naprakészségének védelmére, a választójogosultság ellenőrzésére, a szavazás szabadságának és titkosságának védelmére, valamint a szavazatok biztonságos és ellenőrizhető továbbítására.

Biztosítani kell, hogy kizárólag választójoggal rendelkező személyek adhassanak le szavazatot, és meg kell akadályozni a választópolgárok nevében történő jogosulatlan szavazást. A szabályozásnak a szavazatok összegyűjtésével, továbbításával és kezelésével kapcsolatos visszaélések megelőzésére is hatékony garanciákat kell tartalmaznia.

11. A hatályos szabályozás nem követel meg életvitelszerű tartózkodást a lakcímen, ezáltal lehetővé teszi a „voksturizmust”

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

A jogalkotó 2021 őszén olyan szabályozást alkotott, amelyben a lakcím fogalmát kiüresítette, azt egyfajta kapcsolattartási címként definiálva, megfosztva azt az életvitelszerű tartózkodást hordozó jelentésétől. Ezzel párhuzamosan a valótlan lakcím létesítésének büntetőjogi fenyegetettségét megszüntette. Ez a két rendelkezés együttesen büntetőjogi értelemben legalizálta a választási jogorvoslati eszközökkel nehezen szankcionálható voksturizmust.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

A jogalkotónak biztosítania kell, hogy a választópolgárok választókerülethez tartozása tényleges, ellenőrizhető kapcsolaton alapuljon, és a lakcímnyilvántartás szabályai ne tegyék lehetővé a választási eredmények mesterséges befolyásolását. Olyan szabályozási és jogorvoslati garanciákat kell kialakítani, amelyek alkalmasak a választási célú fiktív lakcímbejelentések és a szervezett vokszturizmus megelőzésére, feltárására és hatékony szankcionálására.

12. Választási gyűlések, ajánlásgyűjtések szervezésével kapcsolatos jogi akadályok

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

A kampány során a választási gyűléseket, ajánlásgyűjtéseket közforgalom számára nyitva álló magánterület esetén csak akkor lehet szervezni, ha a helyszínhasználathoz tulajdonosi, vagyonkezelői engedély rendelkezésre áll. Ez számos településen rendkívül beszűkíti a kampány céljára igénybe vehető területeket, pl. bevásárlóközpontok, szupermarketek parkolói esetében.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

A jogalkotónak biztosítania kell, hogy a közforgalom számára nyitva álló magánterületeken a tulajdonosi rendelkezési jog gyakorlása ne eredményezze a választási kampánytevékenység aránytalan korlátozását. A szabályozásnak megfelelő egyensúlyt kell teremtenie a tulajdonhoz való jog védelme, valamint a politikai véleménynyilvánítás és a közéleti részvétel szabadsága között.

13. Belföldi választási megfigyelés kizártsága

LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMÁK

A hatályos magyar jogszabályok alapján magyar állampolgár csak nemzetközi megfigyelőként végezhet választási megfigyelési tevékenységet, belföldi megfigyelésre nincs lehetőség. Ez korlátozza a választásokkal kapcsolatos közbizalom fenntartásának lehetőségeit, valamint a választópolgárok közéleti részvételi jogait, és potenciálisan fenyegetettségnek teszi ki azokat a polgárokat, akik önkéntes tevékenység nyomán lépnének fel a választások tisztasága érdekében.

MEGOLDÁSI JAVASLAT

A jogalkotónak biztosítania kell a független belföldi választási megfigyelés lehetőségét, megteremtve annak megfelelő jogi és intézményi garanciáit. A szabályozásnak lehetővé kell tennie, hogy a választópolgárok és a civil szervezetek a választási eljárás tisztaságának ellenőrzésében megfigyelőként részt vehessenek, és e tevékenységüket indokolatlan korlátozásoktól és hátrányos következményektől mentesen végezhessék.

A TASZ Választási Jogi Programja

A TASZ a 2014-es országgyűlési választások óta folyamatosan Választási Jogi Programot működtet.

Ennek keretében:

- Folyamatosan figyelemmel kíséri és értékeli a választásokra irányadó jogszabályok megalkotását és ezen jogszabályok alkalmazását, különös tekintettel a választási bizottságok, a döntéseiket felülvizsgáló bíróságok és az Alkotmánybíróság döntéseire.
- Minden általános választást átfogó jelentésben értékel, amelyben a jogalkotó és a jogalkalmazó szervek számára ajánlásokat fogalmaz meg. A jelentések bemutatása, megvitatása céljából a választási szervek és szakértők részvételével konferenciát szervez. A jelentések itt érhetőek el: tasz.hu/valasztasi-jogi-program.
- Jogsegélyszolgálata választások idején emelt kapacitással segíti a választási jogi ügyekben segítséget kérő polgárokat – ennek keretében a teljes kampányidőszakban, továbbá a szavazás napján és az azt követő napokban elérhető, dedikált forródrótot is üzemeltet, valamint e-mailen keresztül is megválaszolja a kérdéseket (2026-ban több mint ezer megkeresést kapott a TASZ);
- Jogtudatosító anyagokat, tájékoztató kiadványokat készít a választásokhoz kapcsolódó témákban.
- Együttműködik a Nemzeti Választási Irodával a választópolgárok, a jelöltek, jelölő szervezetek számára készített tájékoztató kiadványok elkészítése, a választópolgárok informálása során.
- Stratégiai jelentőségű ügyekben képviseletet nyújt választópolgároknak, jelölteknek, jelölő szervezeteknek is.
- Együttműködik a civil társadalom olyan szereplőivel, amelyek a választópolgárok jogtudatosítása, a választási integritás, a választási visszaélések megakadályozása érdekében tevékenykednek.
- Választások során tájékoztatja a hazai és nemzetközi közvéleményt, valamint a nemzetközi választási megfigyelőket a jogszabályi környezetről, joggyakorlatról.

Budapest, 2026. november 17.

Elérhetőség: Társaság a Szabadságjogokért · tasz.hu · tasz@tasz.hu · +36 1 209 0046